

Nr 37.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning åt förra lärarinnan vid Uddevalla elementarläroverk för flickor Greta Kristina Jonsson; given Stockholms slott den 21 januari 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

N. Quensel.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 januari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför t. f. chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Quensel, följande.

I *propositionen 1933: 146* föreslog Kungl. Maj:t riksdagen bland annat att medgiva, att från förslagsanslaget till ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter finge under de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna skäl fastställa, utgå understöd till förra lärarinnan i förberedande skolan vid Uddevalla elementarläroverk för flickor Greta Kristina Jonsson med 1 500 kronor årligen för tiden den 1 juli 1933—den 30 december 1939. I *propositionen* erinrades, att enligt uttalande av 1932 års riksdag frågor om understöd och pension åt sådana lärarinnor, som genom 1927 års skolreform förlorat sin anställning vid statsunderstött privatläroverks småskolavdelningar utan att därefter ha kunnat erhålla

något förvärvsarbete, borde avgöras från fall till fall. Av propositionen inhämtas vidare:

Greta Jonsson, som är född den 21 april 1885, hade efter avlagd småskollärarinneexamen samt efter tjänstgöring dels vid småskolavdelningen av Oskarshamns elementarläroverk för flickor, dels ock vid folk- och småskolan i Eskilstuna varit anställd såsom lärarinna vid Skara högre flickskola från och med höstterminen 1912 till och med vårterminen 1924 med undervisningskyldighet företrädesvis i de förberedande klasserna och vid Uddevalla elementarläroverk för flickor — sedermera ombildat till kommunal flickskola — i samma egenskap från och med läsåret 1924/25 till och med läsåret 1927/28. Med utgången av sistnämnda läsår hade hon entledigats från sin anställning, enär den förberedande avdelningen skulle upphöra på grund av den då förestående läroverksomorganisationen. Greta Jonsson, som därefter periodvis tjänstgjort vid enskilda läroanstalter, hade icke kunnat erhålla anställning vid Uddevalla folkskolor och förgäves sökt ett flertal lediga småskollärläroverksbefattningar inom olika skoldistrikt.

Greta Jonssons avlöningsförmåner såsom lärarinna vid Uddevalla elementarläroverk för flickor uppgingo under kalenderåret 1927 till 3 000 kronor och under vårterminen 1928 till 1 500 kronor. Hennes enda inkomst sedan de tillfälliga anställningarna upphört, utgjordes av räntor till ett årligt belopp av cirka 380 kronor. Hon skulle dock från och med år 1940 bli berättigad till en pension från svenska lärarinnornas pensionsförening av minst 350 kronor och från och med år 1941 komma att uppbära en livränta av cirka 500 kronor.

Greta Jonsson hade anhållit om ett understöd av förslagsvis 1 500 kronor för år räknat.

Skolöverstyrelsen tillstyrkte, att Greta Jonsson för vart och ett av budgetåren 1933/39 tilldelades det begärda understödsbeloppet. Överstyrelsen fann det otvivelaktigt, att nedläggandet av de förberedande klasserna vid Uddevalla elementarläroverk för flickor stått i sådant samband med den av 1927 års riksdag beslutade skolreformen, att ersättning åt henne för mistad arbetsanställning borde kunna komma i fråga. Vad beträffade den tidpunkt, från och med vilken understöd borde utgå, fann överstyrelsen visserligen i och för sig starka skäl tal för att, såsom Greta Jonsson begärt, dylikt understöd beviljades att utgå retroaktivt från och med den 1 juli 1932. Ur principiell synpunkt syntes det emellertid få anses lämpligast, att understödet utginge först från och med budgetåret 1933/34. Då Greta Jonsson med ingången av år 1940 såsom delägare i svenska lärarinnornas pensionsförening inträdde i pensionsåldern, syntes för det dåvarande beviljandet av understöd böra begränsas att avse tiden till och med utgången av budgetåret 1938/39. Överstyrelsen fann ingen anledning till erinran mot det sökta beloppets storlek.

Statskontoret hade intet att erinra mot att understöd av 1 500 kronor utverkades åt Greta Jonsson att utgå från och med den 1 juli 1933. Då Greta Jonsson emellertid först från och med ingången av år 1940 vore berättigad att uppbära pension från svenska lärarinnornas pensionsförening, syntes tiden för understödets åtnjutande tills vidare böra begränsas till och med kalenderåret 1939.

Föredragande departementschefen fann i likhet med de hörda myndigheterna skäligt, att understöd bereddes åt Greta Jonsson, och hade intet att erinra beträffande det föreslagna beloppet.

1933 års riksdag (skrivelsen nr 256) betonade, att understödsfrågor av förevarande slag borde prövas från fall till fall efter föreliggande omständigheter och att det alltså icke finge betraktas såsom självklart, att staten under alla förhållanden skulle i dessa understödsfrågor träda hjälpande emellan. Avgörandet härutinnan finge bli beroende av huruvida i det enskilda fallet billighetsskäl kunde sägas motivera ett ingripande från statens sida. Vad beträffade Greta Jonsson hade riksdagen efter prövning av det förebragta utredningsmaterialet funnit tillräckliga skäl vara för handen för att staten här lämnade understöd. I fråga om understödets belopp kunde riksdagen däremot icke ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag. Det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet syntes nämligen riksdagen väl högt. Enligt riksdagens mening borde understödet skäligen bestämmas till 1 200 kronor. I övrigt hade riksdagen intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag.

Genom beslut den 22 juni 1933 medgav Kungl. Maj:t, att till Greta Jonsson finge årligen för tiden den 1 juli 1933—den 31 december 1939 utgå understöd med 1 200 kronor årligen. Därvid meddelades även vissa föreskrifter rörande eventuell minskning av understödet i händelse av viss läraranställning. Tillika föreskrevs, att understödet skulle utbetalas kvartalsvis och utgå från förutnämnda förslagsanslag.

I en till skolöverstyrelsen den 18 oktober 1943 inkommen ansökning har nu *läroverksadjunkten Ejnar Jonsson i egenskap av förmyndare för Greta Jonsson*, som den 21 december 1942 blivit omyndigförklarad, anhållit, att Greta Jonsson från och med den 1 januari 1944 och framdeles måtte få åtnjuta fortsatt statsunderstöd med minst 1 200 kronor per år samt att hon, oaktat hon underlåtit att söka understöd för åren 1940—1943, måtte få för vart och ett av dessa år uppbära åtminstone fjärdedelen av sagda belopp eller tillsammans 1 200 kronor. Ejnar Jonsson har anfört bland annat följande.

Greta Jonsson underlät att söka förnyat understöd för tiden efter år 1939, då hon ej ville ligga det allmänna till last, sedan en mindre pension och en livränta börjat giva henne inkomster nog för att bidra till det hushåll, hon hade gemensamt med sin moder. Sedan modern i augusti 1943 avlidit, är dock Greta Jonssons ekonomiska belägenhet åter bekymmersam, allra helst som sjukdom tillstött och hon ingalunda är arbetsför. Enligt Greta Jonssons självdeklaration av år 1943 utgjorde hennes ränteinkomst under år 1942 endast 139 kronor. Pensionen, vars garanterade belopp utgör 339 kronor, uppgick till 404 kronor 50 öre och livräntan utgjorde 418 kronor. Den behållna förmögenheten var upptagen till 5 233 kronor. Vid arvskiftet efter modern erhöll Greta Jonsson i kontanter 1 636 kronor och i lösögendom 276 kronor. Enligt den senaste kronodebetsdelen utgjorde hennes till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade inkomst 780 kronor.

Enligt ett vid ansökningen fogat intyg av stadsfogden i Eskilstuna har Greta Jonsson med säkerhet en inkomst, som även för hennes relativt små behov betydligt understiger existensminimum.

Skolöverstyrelsen har föreslagit, att Greta Jonsson måtte tillerkännas ett årligt understöd av 900 kronor för budgetåren 1943/45, att utgå i enlighet med samma bestämmelser, som meddelats genom ovannämnda beslut den 22 juni 1933. Överstyrelsen har anfört bland annat följande.

Då Greta Jonsson den 21 april 1943 uppnått 58 års ålder, anser överstyrelsen det otänkbart, att skolarbete skulle kunna beredas henne. För övrigt anges hon på grund av sjukdom nu icke vara arbetsför. Med hänsyn till förevarande omständigheter anser sig överstyrelsen för närvarande böra tillstyrka, att understöd tilldelas Greta Jonsson tills vidare intill den 1 juli det år, under vilket hon uppnår en ålder av 60 år, eller intill den 1 juli 1945. Framställningen om visst retroaktivt understöd anser sig överstyrelsen icke helt kunna tillstyrka. Då Greta Jonssons ekonomiska ställning, som delvis var beroende av moderns, genom dennas död i augusti 1943 försämrats, finner sig överstyrelsen emellertid kunna föreslå, att understödet måtte få utgå från och med den 1 juli 1943.

Greta Jonsson tilldelades tidigare ett årligt understöd av 1 200 kronor. Hon hade då endast en ränteinkomst av cirka 400 kronor. Numera kan hennes årliga inkomst beräknas till cirka 900 kronor, men med hänsyn till den indexstegring, som ägt rum sedan hon senast erhöll sitt understöd, finner sig överstyrelsen icke böra föreslå en sådan minskning i det tidigare tillerkända understödsbeloppet, att densamma helt kompenserar ökningen av hennes årsinkomst. Överstyrelsen finner det skäligt, att ett årligt understöd av 900 kronor tilldelas Greta Jonsson att utgå under budgetåren 1943/45.

Statskontoret har med hänsyn till vad skolöverstyrelsen anfört icke velat framställa någon erinran mot att ett årligt understöd av 900 kronor utverkas. Enligt ämbetsverkets mening bör understödet dock icke utgå för tid före den 1 januari 1944.

Departementschefen.

Generella bestämmelser om understöd åt lärarinnor vid privatläroverkens förberedande klasser, vilka genom 1927 års skolreform förlorat sin anställning, ha icke meddelats. Kungörelsen 1931:344 är sålunda icke tillämplig på dem. Frågan om dylika understöd har nämligen ansetts böra prövas från fall till fall. Vad angår den nu föreliggande frågan om fortsatt understöd åt förra lärarinnan i de förberedande klasserna vid Uddevalla elementarläroverk för flickor Greta Kristina Jonsson, anser jag i likhet med skolöverstyrelsen, att hon nu bör komma i åtnjutande av sådant understöd intill den 1 juli det kalenderår, under vilket hon fyller 60 år, eller intill den 1 juli 1945. Understödet, som torde böra bestämmas till det av skolöverstyrelsen föreslagna, av statskontoret tillstyrkta beloppet om 900 kronor, skulle alltså utgå intill samma tidpunkt, som i vissa fall gäller för understöd åt förutvarande ämnes- och övningslärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. Med hänsyn till föreliggande omständigheter finner jag det skäligt, att understödet i enlighet med överstyrelsens förslag utgår från och med den 1 juli 1943. På Kungl. Maj:t torde ankomma att fastställa de närmare villkor på vilka understödet må åtnjutas. Det föreslagna understödet bör liksom det

tidigare utgå ur det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Privatläroverk: Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. Jag anser mig icke böra på grund härav ifrågasätta någon höjning av det belopp, varmed detta anslag vid bifall till det i 1944 års åttonde huvudtitel i ämnet framställda förslaget skulle uppföras för budgetåret 1944/45.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att till förra lärarinnan i de förberedande klasserna vid Uddevalla elementarläroverk för flickor Greta Kristina Jonsson må, räknat från och med den 1 juli 1943, till och med den 30 juni 1945 utgå understöd med 900 kronor för år räknat.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gösta Sandberg.
